

RIKSARKIVAREN

ÅRSMELDNING *for* ARKIVVERKET

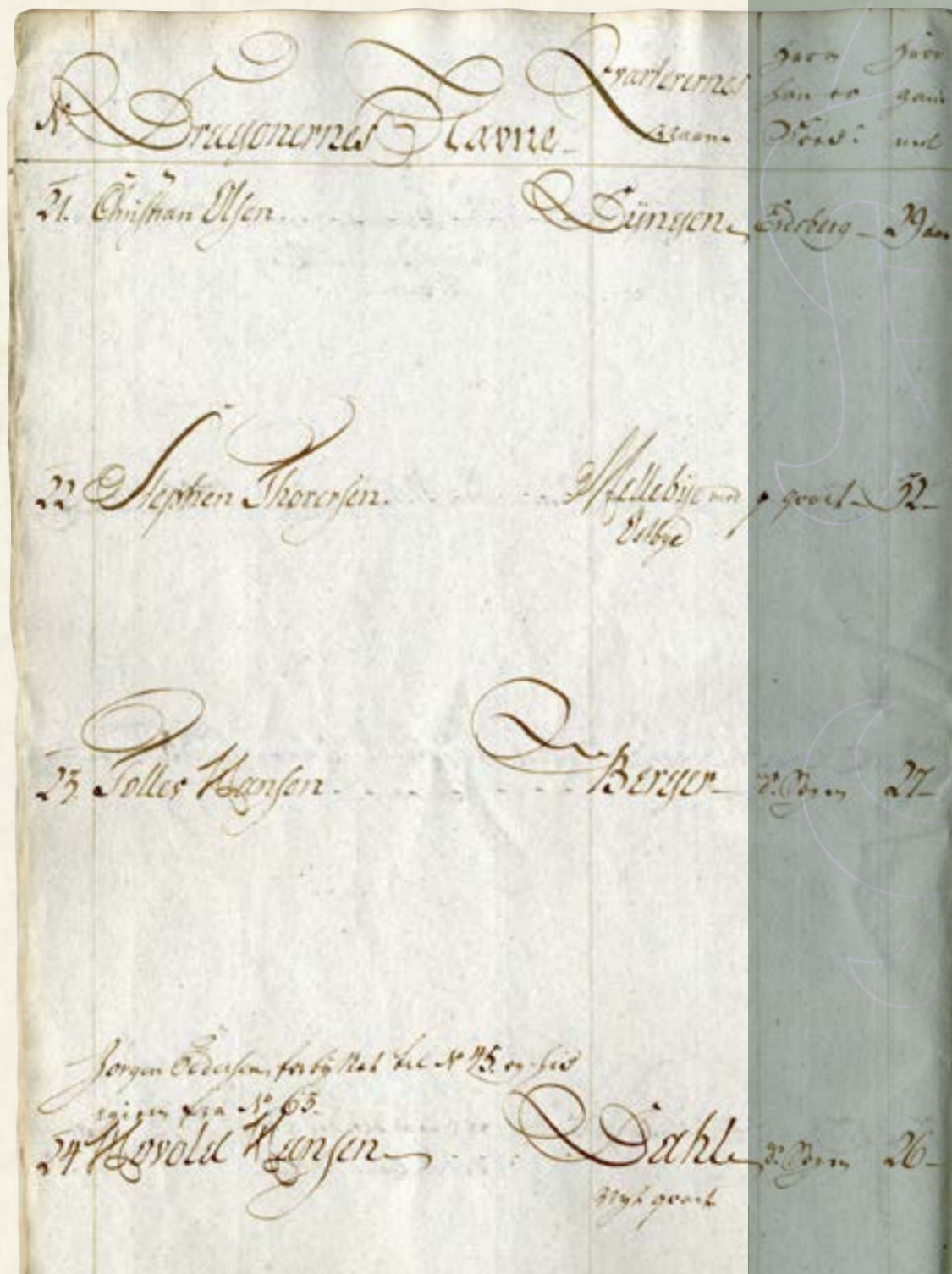
2013

Handwritten text from an archival document, including the date "Påskt 1751" and some illegible entries.

Handwritten text from an archival document, including the date "27. 11. 1751" and some illegible entries.

Forsiden: Elever fra dramalinjen ved Hartvig Nissen skole fremførte utdrag fra et stykke om Aasta Hansteen da vi åpnet utstillingen "På like fot med våre brødre" 5. mars 2013 i Riksarkivet. Foto: Runhild Seim.

Fra rullen for Eidsbergske kompani i Småleneske dragonregiment, 1786.
Original i Riksarkivet (Generalitets- og kommisariatskollegiet: serie Eh pk 10).
Gjengitt i Arkivmagasinet 3/13.

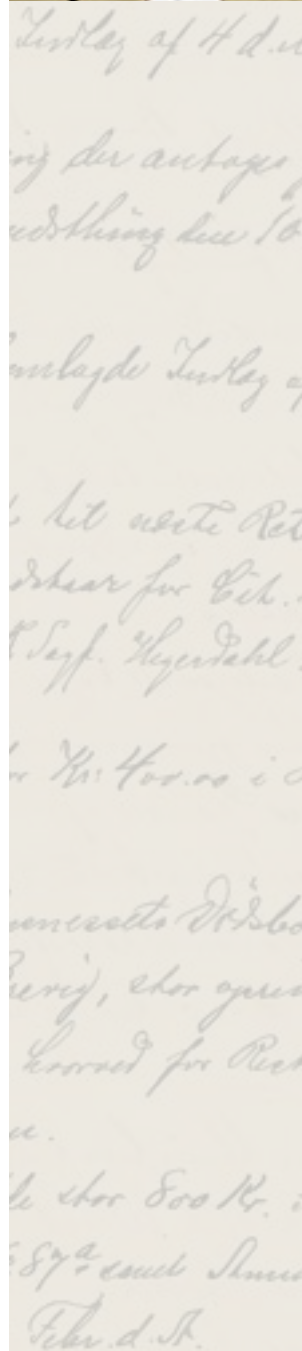
Riksarkivarens forord

2013 var det siste hele året med denne riksarkivaren i embetet, og dermed er dette den siste årsmeldingen som undertegnede har ansvaret for. Det er derfor naturlig å trekke linjene litt lenger tilbake enn til det året som nå har gått. I forordet til den første årsmeldingen, for 2006, påpekte jeg den enorme utviklingen på arkivområdet som hadde funnet sted i John Herstads lange embetsperiode, både i og utenfor Arkivverket. Denne utviklingen har fortsatt med like stort tempo de siste 7–8 årene. Retningen er i hovedsak den samme – ikke spesielt overraskende, tatt i betraktning at undertegnede satt i toppledelsen de siste 16 år av Herstads embetsperiode. Men vektleggingen er justert noe.

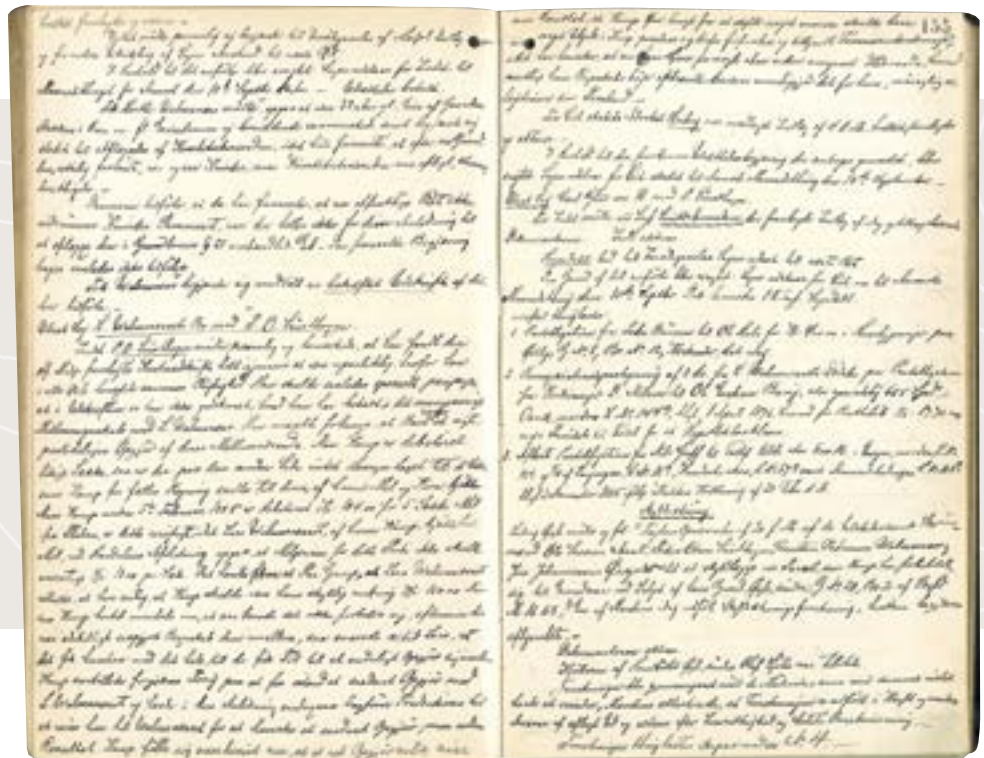
”Arkivene ut til folket!”, var mitt motto da jeg overtok som riksarkivar. Og gjennom systematisk arbeid og en særdeles hjelpsom teknologisk utvikling har vi kommet svært mye lenger på denne veien enn i 2006. Vi hadde mer enn 7,8 millioner besøk på våre egne nettsider i 2013, og vi har ikke statistikk på hvor mange som møtte våre tilbud på sosiale medier som Facebook, Twitter, Flickr og blogger mv. Dessuten har vi samarbeidet med andre instanser, bl.a. Difi, Kulturrådet, Riksantikvaren og Kartverket om utvikling av apper for smarttelefoner og felles-tilbud på nettet. Medicoppslag om våre tilbud og tjenester forekommer også nokså jevnlig, og gjennom disse ulike kanalene er Arkivverket blitt en langt mer synlig virksomhet i det offentlige rom.

Synlighet er ikke et mål i seg selv, men et virkemiddel til å nå potensielle brukere. Vi bevarer arkiver for at de skal kunne brukes, og økt bruk er et tegn på at arkivene har betydning for samfunnet. De skal være og er kilder til kunnskap og opplevelse – enten de benyttes av forskere, journalister eller våre egne kunnskapsfortolkere og -formidlere, eller de benyttes direkte av den historieinteresserte allmennhet. Og de utgjør en enorm informasjonskilde, hvorav bare en liten brøkdel hittil er publisert.

Det er to hovedlinjer i vår strategi for å bringe arkivene ut til folket. Den ene er massedigitalisering med påfølgende publisering på nettet. I 2007 kunne vi lansere en fullstendig digitalisert (skannet) utgave av landets kirkebøker på Digitalarkivet, og i 2010 publiserte vi en transkribert og dermed søkbar utgave av folketellingen 1910. En annen stor satsing er digitale utgaver av tinglysningsmaterialet fram til 1950, et prosjekt som ennå ikke er fullført, men hvor mye er publisert. Dermed kan vi oppnå en

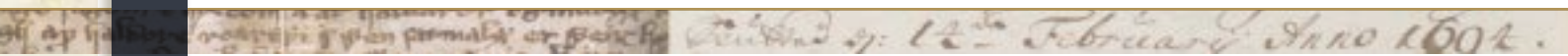
I 2013 markerte Arkivverket at det var hundre år siden vi i Norge fikk alminnelig stemmerett. I Arkivmagasinet 2/13 var det hovedtema. En gjennomgang av stemmeretten i Norge 1814–1913 viser at også mindre kjente kvinner aksjonerte på sitt vis. Marthe Walmsnes møtte sommeren 1895 opp på tinget i Åmot i Østerdalen for å avlegge ed til Grunnloven og stemme. Hun ble avvist, som vist i dette dokumentet. Original i Statsarkivet i Hamar (Sør-Østerdal sorenskriveri, tingbok 13 1893–1897, side 154 b).

betydelig grad av selvbetjening i bruken av eiendomsmaterialet, som er i hyppig bruk både av eierne selv og av eiendomsめglere og advokater. I tillegg til en rekke andre publiserte kilder har vi i samarbeid med andre instanser fått utviklet en nettkatalog, som ble lansert i 2009 på nettstedet Arkivportalen. Ved utgangen av 2013 var mer enn 70 % av Arkivverkets bestand registrert der.

Den andre hovedlinjen er nettbasert formidling, hvor vi dels omtaler og presenterer det massedigitaliserte materialet som er publisert, dels presenterer spesielt utvalgt arkivmateriale og setter det inn i en historisk sammenheng. Det er en rekke eksempler på slik formidling i Arkivverket. Størst oppmerksomhet har knyttet seg til Riksarkivets vårslipp fra og med 2010, med materiale fra 2. verdenskrig, samt diverse formidlingstiltak knyttet til stemmerettsjubileet i 2013 og forberedelsen av grunnlovsjubileet i 2014. Vi har også fått viktig hjelp av andre. Dugnadsinnsats fra en rekke frivillige for å digitalisere kildemateriale og supplere det med tilleggsinformasjon blir en stadig viktigere ressurs i digital tilgjengeliggjøring og formidling. Også tv-serien "Hvem tror du at du er?" har skapt en viktig inngang til våre tjenester og bidratt til å sette befolkningsmaterialet inn i en historisk, samfunnsmessig kontekst.

Parallelt med dette har vi opprettholdt våre tradisjonelle brukertjenester. Naturlig nok har lesesalsbesøket gått en del ned, men antall brukte arkivenheter har holdt seg høyt. Og vi har fortsatt et stort antall skriftlige forespørsler – over 36.000 i 2013. Dette dreier seg dels om kopibestillinger av materiale som ikke er digitalisert, men i stor grad også om tidkrevende arkivundersøkelser som gjennomføres for å frambringe rettslig dokumentasjon, eller dokumentasjon som er viktig for folks velferd. Det har også vært et mål å etablere Arkivverkets institusjoner som en faglig arena for et arkiv- og historieinteressert publikum – ikke bare virtuelt, men også fysisk. En rekke arrangementer har vist at dette lar seg gjøre. Blant våre nye formidlingsformer er teaterforestillinger bygd på kildemateriale i arkivene.

Handwritten notes in the top right margin, including the word "Oppgave".

Langt mindre synlig, men minst like omfattende og viktig er arbeidet med å ta vare på arkivene. Mottak, behandling og katalogisering av papirarkiver er fortsatt en oppgave som legger beslag på betydelige ressurser, og dette vil måtte fortsette i 25–30 år etter at forvaltningen har sluttet å skape papirarkiver – med mindre man velger å sette inn ekstra ressurser inn på en forsert avlevering for å ”bli ferdig med” papiret.

Utfordringen på bevaringsområdet gjelder imidlertid primært det digitale materialet. Morgendagens historie skapes i dag. Men det er stor fare for at det kan bli hull i denne historien, dels fordi det er betydelig usikkerhet knyttet til kvaliteten på deler av arkivdanningen, dels fordi manglende standardisering og beskjedne ressurser har gjort det umulig for Arkivverket å være à jour med mottak og behandling. Viktige grep er tatt, bl.a. med lansering av den nyeste versjonen av Noark-standarden (Noark 5) i 2007 og videreutvikling av denne. Dette har vært et viktig grunnlag for endringer i metodikk og strategi som ble innledet i 2013. Men kompleksiteten i de elektroniske systemene som skaper arkiv, bare øker. Og standardisering av arkivdanning og forenkling av prosedyrer for avlevering er avhengig av et helhetlig grep i et bredt samarbeid mellom en rekke aktører, fortrinnsvis med solid backing på politisk nivå.

Et bredt samarbeid på dette og andre områder ble innledet i 2013. Stortingsmeldingen om arkiv (Meld. St. 7 (2012–2013)), som ble lagt fram i november 2012, lanserte en nasjonal arkivpolitikk for en helhetlig samfunnsdokumentasjon, hvor arkivene fra statlig, kommunal og privat sektor dokumenterer samfunnet fra ulike vinkler og ståsteder og utfyller hverandre som kilder til et helhetlig bilde. Riksarkivaren fikk i oppdrag å utforme og iverksette en statlig strategi for dette formålet i et nært og bredt samarbeid med andre relevante aktører både i offentlig og privat sektor. Dette innebærer en svært betydningsfull endring i rammene for Arkivverkets samfunnsoppdrag.

Riksarkivaren har i 2013 fulgt opp dette oppdraget ved å invitere til et bredt samarbeidsprosjekt – Samdok – som skal følge opp arkivmeldingens intensjoner på tre områder: mål og strategier for bevaring og tilgjengeliggjøring av privatarkiver, et bredt spekter av virkemidler for å behandle kommunale og fylkeskommunale arkiver i henhold til arkivlovens mål og bestemmelser, og en bred satsing på håndtering av arkiv i e-forvaltning. På alle disse tre områdene er det etablert strategigrupper med bred forankring hos relevante aktører, og det er sterk tilsutning til dette opplegget fra samarbeidspartnerne. Etableringen og oppbyggingen har pågått i hele 2013, og tidlig i 2014 foreligger det konkrete utkast til strategier og planer.

Samdok-samarbeidet vil være en viktig arena for å realisere sentrale arkivpolitiske mål i årene framover. Og ikke minst vil de resultatene som oppnås her, være viktige for at både statlig, kommunal og privat sektor skal finne løsninger som sikrer at den digitale dokumentasjonen blir fanget opp, bevart i autentisk form og gjort tilgjengelig både på kort og lang sikt.

Infrastruktur har naturlig nok en svært sentral plass i Arkivverkets budsjetter, planlegging og aktiviteter. Etatens bygningsmasse er stor, og utgiftene til husleie og drift av bygninger beslagla i 2013 over 42 % av totalbudsjettet – nærmere 140 mill. kr. Det har skjedd en betydelig utvidelse og oppgradering av bygningsmassen de siste 7–8 år. I 2007 kunne Statsarkivet i Trondheim flytte inn i det nye Arkivsenteret i Dora. To år senere fikk Riksarkivet innviet et nytt tilbygg i fjellmagasinet, og Samisk arkiv fikk en helt ny tilværelse

Handwritten notes at the bottom of the page, including the words "Oldenbora og Delmenhorst".

da de flyttet inn i Diehtosiida – Samisk vitenskapsbygg – sammen med flere andre institusjoner i Kautokeino. Det siste store prosjektet så langt har vært nybygg kombinert med rehabilitering av det gamle bygget ved Statsarkivet i Bergen, som ble ferdigstilt i 2012.

Etter dette er det utbyggingen på Tynset som står for tur. Her dreier det seg ikke bare om nytt bygg, men om etableringen av to nye virksomheter i Arkivverket. I en NOU fra 2006 ble Norsk helsearkiv foreslått som en spesialenhet i Arkivverket for bevaring av pasientjournaler fra spesialisthelsetjenesten, og sommeren 2009 vedtok regjeringen å opprette en slik institusjon på Tynset. To år senere – etter en omfattende utredning – vedtok regjeringen å etablere et fellesdepot for Arkivverket samme sted for å ta unna tilveksten av papirarkiver. Etter dette har det foregått prosjektering av et felles nybygg. Men høsten 2013 kom man til at det var nødvendig med en ekstern kvalitetssikring av byggeprosjektet (KS2), og dette har medført at byggestart tidligst kan finne sted i 2015.

Nybygget på Tynset skal dekke behovet for økt magasinkapasitet i hele etaten. Den omfattende utredningen som er foretatt, har vist at det er en samfunnsøkonomisk lønnsom løsning, og at det er lønnsomt å komme i gang så fort som mulig. Tynset-utbyggingen fjerner imidlertid ikke behovet for å erstatte nåværende lokaler med andre ved enkelte statsarkiver. Samlokalisering med IKA-er og andre arkiv- og abm-institusjoner er også høyt prioritert i statsarkivenes distrikter.

Den digitale infrastrukturen er langt mindre plasskrevende hva angår bygninger og kvadratmeter. Lagringskapasiteten på de digitale mediene har økt radikalt også de siste årene, og prisene har falt tilsvarende. Selve volumet på det digitale materialet er derfor håndterbart, både teknisk og økonomisk. Utfordringene på forvaltningen av digitale arkiver ligger, som vi har sett, på et helt annet plan.

Den store økningen i de digitale medienes lagringskapasitet, har ført til en helt ny metodikk for langtidsbevaring av digitale arkiver. I stedet for å lagre materialet off-line på cd-er og bånd, bygger man nå opp store nettverk av servere (SAN) som gjør det mulig å lagre alt materialet on-line til enhver tid. Arkivverket har sentralisert sitt SAN for digital langtidslagring i Riksarkivet. Dette ble etablert i 2010, og kapasiteten kan skaleres opp etter behov. I tillegg lagres det to sikkerhetskopier på andre medier og på andre lokasjoner.

Forvaltningen av materialet i det digitale magasinet er omgitt av strenge sikkerhetsrutiner. Systemet følger internasjonale standarder og er utformet i samarbeid med representanter for kommunale arkivinstitusjoner og med det svenske riksarkiv. I løpet av noen år vil derfor det svenske Riksarkivet, det norske Arkivverket og norske kommunale arkivinstitusjoner bruke ett og samme system til forvaltning av sine digitale arkiver.

Overgangen til jubileumsåret 2014 er altså preget av et bredt samarbeid på en rekke områder knyttet til arkiv, herunder nettbaserte tilbud, bevaring av digitale arkiver samt strategier for private og kommunale arkiver. Samarbeid gir inspirasjon og motivasjon, det gir bedre utnyttelse av kompetanse og ressurser, og det bidrar samlet sett til å styrke arkivenes rolle i samfunnet. Dette er et godt utgangspunkt for videre utvikling av arkivsektoren.

Ivar Fonnes

Arkivverket

Arkivverket skal sørge for at arkiver som har vesentlig kulturell eller forskningsmessig verdi, eller som ivaretar administrative, rettslige eller velferdsmessige dokumentasjonsbehov, blir bevart og gjort tilgjengelig for bruk. Vi skal bidra til å skape forståelse og bevissthet om arkivenes samfunnsmessige betydning.

Arkivverket består av Riksarkivet, åtte statsarkiv, Samisk arkiv og Norsk helsearkiv.

De viktigste oppgavene til Arkivverket er

- å ta vare på arkivsaker fra statlige virksomheter
- å gjøre materialet tilgjengelig for bruk
- å føre tilsyn med arkivarbeidet i staten, fylkeskommunene og kommunene
- å bidra til bevaring av privatarkiver

Våre institusjoner er både forvaltningsorganer og vitenskapelig baserte kulturverninstitusjoner.

Riksarkivet har ansvaret for arkivene etter sentraladministrasjonen og andre landsomfattende statlige institusjoner, mens statsarkivene har ansvaret for arkivene etter lokale og regionale statlige institusjoner. Det er statsarkiv i Oslo, Hamar, Kongsberg, Kristiansand, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø. Samisk arkiv har spesielt ansvar for samiske privatarkiver. Samisk arkiv ligger i Kautokeino. Norsk helsearkiv skal ta vare på eldre, bevaringsverdige pasientarkiver fra helseforetakene, og forvalte disse for bruk til forskning og andre dokumentasjonsformål. Interimorganisasjonen for Norsk helsearkiv er samlokalisert med Riksarkivet.

Både Riksarkivet og statsarkivene oppbevarer mange private arkiver – etter bedrifter, organisasjoner og enkeltpersoner. Kommuner og fylkeskommuner tar vare på arkivene sine selv.

Arkivverkets arbeid er forankret lov av 4.12.1992 nr. 126 om arkiv. Loven med forskrifter trådte i kraft i 1999.

Hovedmål 1

Sørge for at arkiver som har vesentlig kulturell eller forskningsmessig verdi eller som ivaretar administrative, rettslige eller velferdsmessige dokumentasjonsbehov, blir bevart og gjort tilgjengelig.

Magasiner

Arkiver som skal bevares i et evighetsperspektiv må plasseres i spesialtilpassede, sikrede arkivmagasiner spesielt lagt til rette for ulike medier og formater, enten det er på papir, foto, lyd, film eller data. En viktig oppgave for etaten er å ha tilstrekkelig magasinkapasitet til å ta imot bevaringsverdig arkivmateriale når det har gått ut av administrativ bruk.

Arkiver skal først avleveres 25–30 år etter de ble skapt. Arkiver som avleveres i dag, er skapt på 1980-tallet. Arkivverket må allikevel ta imot betydelige mengder privatarkiver i årene som kommer, selv om arkivdanningen i dag i stor grad skjer elektronisk.

Ved utgangen av 2013 var 87 % av vår totale magasinkapasitet på noe over 310 000 hyllemeter disponert. Av dette var 12,6 % helt ledig og 8,9 % utleid. Hvor mye ledig kapasitet de enkelte institusjonene har, fremgår av tabellen nedenfor.

Institusjon	Magasinkapasitet, totalt	Magasinkapasitet, ledig	Prosent ledig
Riksarkivet	154 600	6 660	4,3 %
SA Oslo			
SA Hamar	13 786	3 379	24,5 %
SA Kongsberg	18 000	3 470	19,3 %
SA Kr.sand	12 730	800	6,3 %
SA Stavanger	15 867	2 509	15,8 %
SA Bergen	33 000	10 000	30,3 %
SA Trondheim	40 316	4 162	10,3 %
SA Tromsø	20 000	7 220	36,1 %
Samisk arkiv	2 075	815	39,3 %
Sum SA, samisk	155 774	32 355	20,8 %
Sum Arkivverket	310 374	39 015	12,6 %

Riksarkivets og Statsarkivet i Oslos magasiner kommer til å fylles opp allerede i 2014. Det er også disse institusjonene som tar imot flest hyllemeter årlig. Vi arbeider for å sikre tilgang til eksterne magasiner enten ved å leie eller ved å utnytte ledig kapasitet i andre av etatens institusjoner.

Når Norsk helsearkiv og et fellesdepot for Arkivverket på Tynset er etablert, vil kapasiteten bli forbedret med 80 000 hyllemeter totalt, hvorav 30 000 hyllemeter til Norsk helsearkiv. Vi har derfor arbeidet med planlegging og utforming av disse gjennom hele 2013.

Bevare eller kassere

Arkivloven § 9 slår fast at offentlig arkivmateriale ikke kan kasseres uten at det skjer i samsvar med regler i forskrift, eller etter særskilt samtykke fra Riksarkivaren. Derfor er det en sentral oppgave for Riksarkivaren å fatte bevarings- og kassasjonsvedtak for arkivmateriale i stat, fylkeskommuner og kommuner.

I 2013 fattet Riksarkivaren 20 bevarings- og kassasjonsvedtak. Disse omfattet blant annet Fylkesmannsembetene, fylkeskommuner og kommuner, Sysselmannen på Svalbard, Folketrygdfondet, Statistisk sentralbyrå, Folkehelseinstituttet, Statens pensjonskasse, Mattilsynet, Nærings- og handelsdepartementet, Riksantikvaren, Nasjonal sikkerhetsmyndighet, Pasientskadenemnda og Olje- og energidepartementet.

Arbeidet med revisjonen av Riksarkivarens forskrift, kapitlene III, IV og V fortsatte i 2013. Arbeidet omfattet bearbeiding og oppsummering av høringsuttalelser innhentet i 2012. Vi gjennomførte også nye kartleggingsrunder og flere møter med dette som tema. Nye retningslinjer for bevaring og kassasjon i kommunale arkiver ble ferdig i desember 2013. De blir iverksatt i 2014. Vi har også utarbeidet utkast til nye regler for statlig sektor.

Avleveringer og deponeringer av papirarkiver

Arkivverkets bestand av papirarkiver var 252 519 hyllemeter ved utgangen av 2013. Dette innebærer at bestanden økte med 6 975 hyllemeter i løpet av året. Vi bevarer mest statlig arkivmateriale, noe over 220 000 hyllemeter har statlig opprinnelse. Omtrent 32 000 hyllemeter var privatarkiver, 14,6 % av totalen.

Tabellen nedenfor viser hvor mye arkivmateriale som ble avlevert eller deponert i 2013. Alle tall er oppgitt i hyllemeter.

Institusjon	Avleverte statlige arkiver	Avleverte og deponerte privatarkiver	Sum avleverte arkiv	Ordningsetterslep (vanskelig tilgjengelig)	Avleveringsetterslep papirarkiv i statsforvaltningen
Riksarkivet	2 480	754	3 234	13 600	24 120
SA Oslo	249	1	250	3 763	5 000
SA Hamar	85	24	109	172	2 000
SA Kongsberg	137	208	345	321	4 500
SA Kristiansand	80	281	361	250	1 800
SA Stavanger	143	352	495	201	9 000
SA Bergen	1 154	5	1 159	1 400	2 000
SA Trondheim	554	78	632	300	10 000
SA Tromsø	329	2	331	350	260
Samisk arkiv	0	59	59	722	0
Sum SA, samisk	2 731	1 010	3 741	7 479	34 560
Sum Arkivverket	5 211	1 764	6 975	21 079	58 680

Avleveringen av papirarkiver fra statsforvaltningen er lavere enn året før. Dette skyldes blant annet høyt avleveringsvolum i 2012 fordi Statsarkivet i Bergen tok i bruk nye magasiner. Avleverte og deponerte privatarkiver økte med 31 % sammenlignet med 2012.

I tabellen over har vi også oppgitt ordningsetterslep. Dette er arkivmateriale som ikke er ordnet og katalogisert, og dermed ikke tilgjengelig for våre brukere. Derfor må vi også bruke ressurser på dette arbeidet. I løpet av 2013 ordnet vi 2 792 hyllemeter. Andelen som er uordnet er på totalt 21 079 hyllemeter.

Vi har anslått at 59 000 hyllemeter arkivmateriale i statsforvaltningen er eldre enn 25–30 år og dermed klart for avlevering til Arkivverket.

Langtidsbevaring av elektroniske arkiver

Vi har samme tidsperspektiv på å lagre elektroniske arkiver som vi har for papirarkiver. De skal lagres og kunne gjøres tilgjengelig for våre etterkommere. I 2013 har vi lagt vekt på å gå gjennom rutiner og praksis for arbeidet med mottak og lagring av elektronisk skapte arkiver. Derfor har vi startet tre ulike utviklingsløp som skal gi oss nye erfaringer og dermed basis for fremtidig metodikk. Disse omfatter utprøving av nye verktøy, uttrekk fra Noark4 i Noark5-format og et prosjekt i samarbeid med Departementenes servicesenter. Målet vårt er å øke kapasiteten og forbedre rutinene.

I samarbeidsprosjektet med Departementenes servicesenter gjennomføres en samordnet avlevering av uttrekk fra flere departementer i et felles prosjekt. Et viktig mål i dette prosjektet er å avklare roller og ansvar mellom arkivskaper og Arkivverket. Et resultat er en sjekklister som arkivskaper kan benytte når et uttrekk klargjøres for avlevering. Det vil gjøre kontrollen i Arkivverket mer effektivt og redusere etterarbeidet.

For å redusere etterslepet på testing av arkivuttrekk, har vi trukket inn ressurser fra statsarkivene.

Utviklingen av systemet Betty ble fullført og satt i pilot i 2013. Betty skal ha oversikt over alle faser og hendinger i arbeidet med uttrekk fra elektroniske systemer og blir tilgjengelig for alle i Arkivverket. Alle uttrekk vi har tatt imot er registrert med oppdatert status. Totalt har vi tatt imot 988 uttrekk fra elektroniske Noark- og fagsystemer fra offentlige arkivskapere, 55 ble tatt imot i 2013. Av det totale antall uttrekk er 625 godkjent og registrert i katalogsystem, 37 avvist og 326 er ikke testet eller venter på testing.

Vi inngikk 282 avtaler om deponering eller avlevering av elektroniske arkiver i 2013.

Kommunikasjon og formidling

Vi ønsker at befolkningen skal ha kjennskap til oss og til materialet vi oppbevarer, og vi ønsker nye og andre brukergrupper enn de som tradisjonelt oppsøker arkivene. Derfor har vi økt innsatsen på nettbasert formidling, særlig i sosiale medier. Alle institusjonene er på Facebook, og antall følgere øker daglig. Vi benytter også Instagram, Digital fortalt, YouTube, Flickr og Twitter som kanaler. I tillegg arbeider vi aktivt for å finne fram til saker som media har interesse av.

Vi tar også imot publikum i egne lokaler, både i Oslo, i statsarkivene og i Samisk arkiv. I løpet av 2013 åpnet vi 17 utstillinger, gjennomførte 131 arrangementer, 112 omvisninger og 40 undervisningsopplegg. De største arrangementene var Slektsforskerdagen i oktober og Arkivdagen i november. Drøyt 6 500 deltok på arrangementene våre. På våre undervisningsopplegg deltok ca. 2 400 studenter og skoleelever.

Arrangementet ”I en sofa på arkivet” i Riksarkivbygningen er etablert som fast opplegg med totalt seks arrangementer i 2013 og er godt besøkt.

Stemmerettsjubileet ble markert med egen utstilling i Riksarkivbygningen, ”På like fot med våre brødre”. Biografiene om de første 100 kvinnelige kommunestyrerepresentantene til Lokalhistoriewiki.no, et etatsprosjekt som startet i 2012, ble fullført. Vi utviklet også ”historisk valgomat”, som lot brukerne teste hvem de ville stemt på i stortingsvalget i 1915. Den var tilgjengelig både på nett og smarttelefon.

Nordisk kvinnesaks møte i Universitetets gamle festsal, Kristiania, juli 1902. Frederikke Marie Qvam på talerstolen. Foto: Severin Worm-Petersen. Original i Riksarkivet (PA-0379 Norske kvinners sanitetsforening U_29_3598). Gjengitt i Arkivmagasinet 2/13.

Fotograf Hannchen Jacobsen ved arbeidsbordet en gang rundt 1906. Hun var datter til den kjente fotografen Carl Lauritz Jacobsen i Stavanger og arbeidet flere år i familiefirmaet Jacobsen. I 1904 etablerte hun eget firma og ble KODAK-forhandler i Stavanger. Ikke uten grunn fikk det moderne Kodak-kameraet en sentral plassering på fotografiet. Foto: Rachel Johnsen. Original i Statsarkivet i Stavanger.

Fra Statsarkivet i Stavangers presentasjon av ti ulike kvinner i Rogaland som alle ble født før 1913.

Etaten bruker blogger i sin formidling mot publikum: Historisk kokekunst og Dokumentene forteller. Historisk kokekunst er til nå den mest populære av disse. Den er basert på en håndskrevet kokebok i arkivet fra ca. 1814 og har fått stor oppmerksomhet i media. Dokumentene forteller viser fram dokumenter fra arkivene og har ett tematisk hovedtema hver måned.

På nettsidene våre har alle institusjonene bidratt med egne presentasjoner, både som oppspill til 1814, og som utdypende om stemmerettsjubileet. Statsarkivet i Stavanger er en god representant for de siste, med sin presentasjon av ti ulike kvinner fra Rogaland.

Publikasjoner

Digital archives in historical research. Gender effects on labour market participation in post-industrial Norway – a quantitative approach. Av Børge Strand, Riksarkivet 2013. Riksarkivarens skriftserie nr. 38.

Priser og verdiforhold i Norge ca. 1280–1500. Av Gunnar I. Pettersen, Riksarkivet 2013. Riksarkivarens skriftserie nr. 39.

Råd for undervisning. Bruk av sakkyndige råd i den sentrale undervisningssektoren 1945 – ca. 2010. Av Anne Hals. Rapporter og retningslinjer nr. 24.

Eidsvoll 1814. Av Eli Fure og Knut Mykland (red.) Ny og revidert utgave utgitt på Dreyers forlag.

Bergensposten kom med tre utgaver.
Arkivmagasinet kom med tre utgaver.

Brukerkontakt

Selv om vi når stadig større brukergrupper på digitale medier, har vi utstrakt personlig brukerkontakt. Vi får besøk av gjester på lesesalene våre, og vi kommuniserer direkte på e-post, vanlig post og via svartjenester.

I motsetning til tidligere år, økte besøket på våre lesesaler i 2013, fra 15 105 (2012) til 16 840. De fikk tilgang til 33 150 arkivstykker, en nedgang fra 2012. Antall skriftlige forespørsler var 36 623, en økning fra året før. Vi besvarte 1 365 spørsmål i etatens svartjenester på nett.

Tilsyn og veiledning

Arkivverket skal føre tilsyn med og veilede arkivskapere. For å styrke dette arbeidet, har vi i 2013 satt i gang et arbeid med en ny strategi for tilsyn rettet mot statlig og kommunal sektor. Strategien skal sikre felles metodikk i arbeidet, og prioritering etter felles mål.

Totalt gjennomførte vi 50 varslede stedlige tilsyn med offentlige arkivskapere, fire overfor statlig sektor og 46 overfor kommunal sektor. Tilsynene som statsarkivene gjennomfører, avdekker til dels store mangler ved lokaler, ordningsgrad og publikums adgang til arkivene. Riksarkivet gjennomførte to stedlige tilsyn med statlige arkivskapere og ga fem pålegg. Kongsberg ga 446 pålegg etter gjennomgang av bygningsfaglige rapporter.

En ny tilsynsstrategi som legger større vekt på tilsyn med elektroniske arkiver og arkivdanning blir lagt til grunn for tilsynet i 2014.

Oversikt over gjennomførte tilsyn i 2013.

Institusjon	Tilsyn med statlige arkivskapere 2013 (2012)	Tilsyn med kommunale arkivskapere 2013 (2012)
Riksarkivet	2 (2)	0 (0)
SA Oslo	0 (0)	12 (6)
SA Hamar	0 (0)	6 (4)
SA Kongsberg	0 (0)	3 (0)
SA Kristiansand	0 (0)	4 (4)
SA Stavanger	0 (0)	0 (0)
SA Bergen	0 (0)	3 (7)
SA Trondheim	2 (1)	11 (7)
SA Tromsø	0 (0)	7 (4)
Samisk arkiv	0 (0)	0 (0)
Totalt 2012	4 (3)	46 (32)

Offentlige arkivskapere bruker Arkivverket som rådgiver i arkivfaglige spørsmål fortsatt. Veiledningen skjer ved besøk, og ved skriftlig og muntlig kommunikasjon. I 2013 behandlet vi til sammen 4 001 henvendelser fra offentlig sektor, fordelt på 3 132 fra statlig og 869 fra kommunal sektor. En oversikt over disse følger nedenfor.

Institusjon	Veiledning av statlige arkivskapere 2013	Besvarte henvendelser fra statlige arkivskapere 2013	Veiledning av kommunale arkivskapere 2013	Besvarte henvendelser fra kommunale arkivskapere 2013
RA	86	569	24	96
SAO	200	120	150	80
SAH	11	1425	0	317
SAKO	31	26	10	0
SAKR	10	33	0	6
SAS	13	6	0	0
SAB	5	116	4	4
SAT	4	800	0	130
SATO	12	36	0	7
Samisk	0	1	0	1
Totalt 2012	372	3132	188	671

Ska
2
Arbeid
Statistikk

Arkivsentra og interkommunale arkivordninger

Arkiverket skal medvirke til etablering av arkivsentra og interkommunale ordninger.

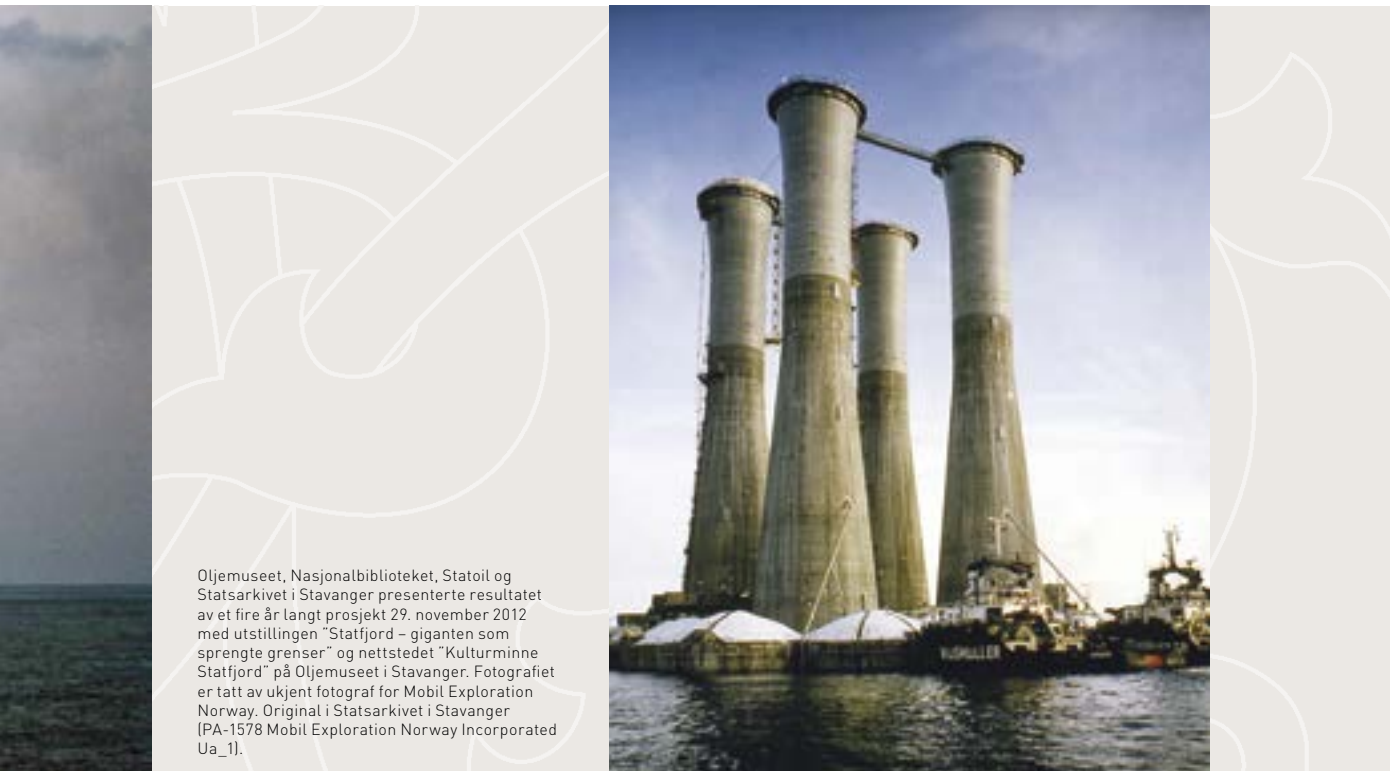
Fem av statsarkivene var i 2013 samlokalisert med interkommunale arkivordninger:

- Statsarkivet i Tromsø med IKA Troms
- Statsarkivet i Trondheim med IKA Trøndelag
- Statsarkivet i Stavanger med IKA Rogaland
- Statsarkivet i Kristiansand med IKA Vest-Agder
- Statsarkivet i Hamar med IKA Øst

Statsarkivet i Kongsberg inngikk samarbeidsavtale med IKA Kongsberg i 2013. Når de flytter inn i nye lokaler vegg i vegg med statsarkivet i 2014, vil de dele både funksjoner og samarbeide om tjenester. Statsarkivet i Oslo tilbyr en deponeringsordning på oppdragsbasis til kommunene i Akershus. I en spørreundersøkelse vi gjennomførte i mars/april 2013, svarte i alt 365 kommuner og fylkeskommuner. Alle oppga at de har både eget depot og depot hos en KAI-institusjon. Ingen oppga at de ikke har en eller annen form for depot-løsning.

Statsarkivene prioriterer veiledning av kommuner uten depotordning. De følger også opp de kommunene som ikke har svart på undersøkelsen.

Flere statsarkiver har byggeplaner som berører samarbeidet med interkommunale arkiver i sine distrikter. Dette gjelder blant annet statsarkivene i Stavanger og Hamar. I Kristiansand ønsker statsarkivet og IKA Vest-Agder å fortsette samarbeidet. De arbeider for å finne en løsning som imøtekommer dette og samtidig ivaretar IKA Vest-Agders behov for mer magasinplass.

Oljemuseet, Nasjonalbiblioteket, Statoil og Statsarkivet i Stavanger presenterte resultatet av et fire år langt prosjekt 29. november 2012 med utstillingen "Statfjord – giganten som sprengte grenser" og nettstedet "Kulturminne Statfjord" på Oljemuseet i Stavanger. Fotografiet er tatt av ukjent fotograf for Mobil Exploration Norway. Original i Statsarkivet i Stavanger (PA-1578 Mobil Exploration Norway Incorporated Ua_1).

Her dem paa deres Del. Uly. Saur. etc.

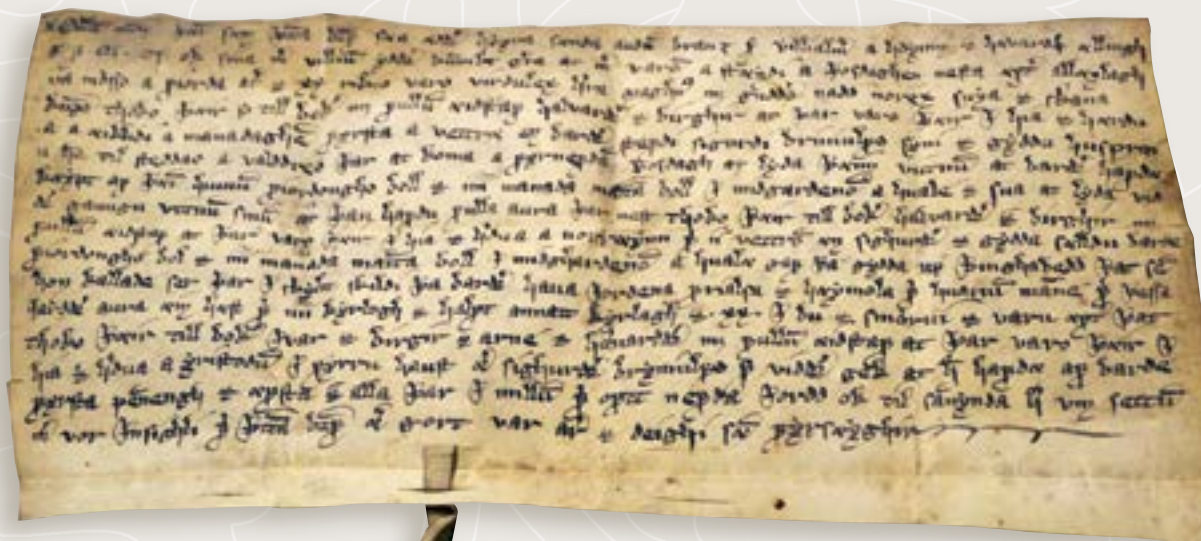
I Trondheim evaluerte et prosjekt støttet av Norsk kulturråd erfaringene med arkivfelleskapet i Dora. Prosjektet, "Mulighetenes arena", vil legge fram evalueringsrapporten i 2014.

Bevaring av privatarkiver

Målet for arkivpolitikken er en helhetlig samfunnsdokumentasjon. Arkiver fra statlig, kommunal og privat sektor utfyller hverandre og dokumenterer samfunnet fra ulike vinkler og ståsteder. Dette ble understreket i arkivmeldingen, Meld. St. 7 (2012–2013) Arkiv. Privat sektor er underrepresentert sammenlignet med de to andre. Derfor ble Riksarkivaren tildelt to konkrete oppgaver for privatarkivfeltet i meldingen:

- Konkretisere nivået for bevaring av privatarkiv i Norge, dvs. avklare hva som skal til for at arkiv fra privat sektor skal være tilfredsstillende representert i en helhetlig samfunnsdokumentasjon.
- På grunnlag av dette arbeidet skal det utarbeides en ny strategi for privatarkivarbeidet i Norge.

Dette skjer i nært samarbeid med andre aktører på området i Riksarkivarens SAMDOK-prosjekt, hvor arbeidet med privatarkiver er ett av tre prioriterte satsingsområder. Her er blant annet arbeidet med felles metodikk for bestands- og samfunnsanalyse for privatarkiver tatt opp.

Hovedtema i Arkivmagasinet 3/13 dreide seg om hesten, som gjennom flere hundre år har vært nødvendig for gårdsdrift, transport og for forsvarer helt opp til vår tid. En av artiklene tok for seg pris på hest i middelalderen. Her ser vi vitnebrev fra Slidre om at Sigurd og Gyda solgte gården Kvåle til Bård. I betalingen inngikk en hest verdsatt til fire kyrlag. Original i Riksarkivet (RA-dipl.perg 7. november 1342).

Styrking av arbeidet med elektroniske privatarkiver er prioritert. Dette er en viktig del av SAMDOK-prosjektet. Prosjektet Ny metodikk er en del av dette arbeidet, anbefaling blir levert i løpet av 2014.

Etaten utarbeidet en felles fotostrategi og etablerte en felles fotobase i 2013. Den blir et nyttig redskap i arbeidet med våre fotosamlinger.

Totalt antall mottatte hyllemeter privatarkiver i 2013 var 1 262 hyllemeter. Blant disse var Gjensidige og Norsk Hydros arkiver. Vi gjennomførte 75 befaringer og veiledninger hos private arkivskapere i 2013. En oversikt over disse fordelt på de ulike institusjonene i etaten følger nedenfor.

Institusjon	Befaring hos private arkivskapere i 2013 (2012)	Veiledning av private arkivskapere i 2013 (2012)	Besvarte henvendelser fra private arkivskapere i 2013 (2012)
Riksarkivet	50 (35)	71 (74)	210 (235)
SA Oslo	3 (8)	10 (10)	40 (40)
SA Hamar	7 (7)	6 (95)	1419 (35)*
SA Kongsberg	1 (0)	0 (0)	12 (11)
SA Kr.sand	0 (0)	33 (0)	63 (2)
SA Stavanger	8 (19)	10 (20)	12 (63)
SA Bergen	1 (3)	2 (0)	2 (4)
SA Trondheim	4 (5)	10 (4)	180 (100)
SA Tromsø	1 (1)	1 (-)	19 (18)
Samisk arkiv	0 (1)	8 (13)	12 (29)
Totalt	75 (83)	151 (216)	1969 (543)

* Statsarkivet i Hamar har satt i gang et prosjekt, støttet av Norsk kulturråd, om felles bevaringsplan og samarbeid mellom bevaringsinstitusjoner i Hedmark og har i tillegg lagt inn henvendelser som gjelder koordineringsoppgaver.

Hovedmål 2

Arkivverket skal bedre tilgangen til arkivmateriale gjennom digitalisering.

Arkivverket skal gjøre arkiver tilgjengelig i digital form på kildenettstedet Digitalarkivet (arkivverket.no/digitalarkivet). Dette skjer både ved å skanne dokumenter og protokoller og publisere bildene, og ved å transkribere kildene og publisere dem i søkbar form. Vi arbeider kontinuerlig med utvikling og tilpasning av programvare for publisering.

I alt har etaten skannet ca. 48 millioner dokumentsider siden oppstarten i desember 2004, totalt 2 % av bestanden. Ikke alt er fritt tilgjengelig i Digitalarkivet, noe er sperret på grunn av lovbestemt taushetsplikt. Arbeidet med omlegging av Digitalarkivet har også medført at vi har utsatt publisering av noen av disse. I 2013 skannet vi 5 millioner dokumentsider, tilsvarende 4,3 millioner bilder. Vi publiserte 1,4 millioner bilder.

Over 11 millioner personposter fra kirkebøker og like mange fra folketellinger og andre kilder var tilgjengelig i Digitalarkivet ved utgangen av 2013. I 2013 transkriberte vi ca. 300 000 poster og tok imot over 150 000 fra eksterne bidragsytere. På grunn av omleggingen av Digitalarkivet er ikke alle disse tilgjengelige ennå.

Besøktallet er fortsatt høyt på våre nettsider, med 7,8 millioner besøk i 2013. Antall sidevisninger var ca. 240 millioner. Mest populær er de skannede kirkebøkene og søkesidene for transkribert materiale. Serien "Hvem tror du at du er?", vist på NRK tidlig i 2013, bidro til høyere besøkstall enn noensinne i Digitalarkivet.

Omlegging av programvaren for transkribert materiale i Digitalarkivet til ny teknologisk plattform har vært krevende. Vi avslutter dette arbeidet første halvår 2014, men det blir fortsatt behov for vedlikehold, forbedringer og videreutvikling.

Framfinning

Hele Arkivverket bruker arkivinformasjonssystemet Asta 5 til å registrere arkiver. Vi deltar aktivt i utviklingen av systemet, som skjer i regi av Stiftelsen Asta. Stiftelsen Asta er et samarbeid mellom Arkivverket, Landslaget for lokal- og privatarkiv og Kulturrådet.

Arkivportalen (arkivportalen.no) er et resultat av dette samarbeidet, en felles portal for katalogopplysninger fra norske institusjoner som oppbevarer arkivmateriale. Publikum kan nå søke i arkivmateriale fra 56 statlige, kommunale og private arkivinstitusjoner gjennom denne portalen. Til sammen ligger 4,4 millioner arkivinnførsler fra 27 535 arkivskapere i portalen. Portalen omfatter opplysninger fra 12 705 privatarkiv. Riksarkivet har bistått institusjoner som ikke bruker Asta med konvertering slik at de kan publisere sitt arkivmateriale i arkivportalen.

Riksarkivet oppbevarer arkivet etter gullsmedfirmaet J. Tostrup. Det er dels et firmaarkiv og dels et personlig arkiv etter Torolf Prytz (1858–1938). Her ser vi et håndkolorert fotografi av en emaljert oppsats fra Tostrups verksted, gjengitt i Arkivmagasinet 1/13. Original i Riksarkivet (PA-0249 Torolf Prytz: eske 55, 0036 nr. 86).

Arkivportalen omfatter en bestillingsfunksjon, hvor brukerne kan bestille arkivsaker de vil benytte på lesesalen i Riksarkivet og Statsarkivet i Oslo. Statsarkivene i Kongsberg, Kristiansand og Stavanger tok denne funksjonen i bruk i 2013.

Arkivverket har som mål å konvertere og bearbeide arkivinformasjon fra papirbaserte kataloger og lister i samtlige institusjoner i etaten. I 2013 konverterte Riksarkivet 394 arkiver fra sin egen bestand og 672 for statsarkivene og publiserte disse på Arkivportalen.

Hovedmål 3

Bevare og tilgjengeliggjøre elektronisk arkivmateriale.

Videreutvikling av Noark-standarden er et sentralt mål for etaten. I versjon 3.1 av Noark 5 ble et nytt punkt tatt inn, som gjør at publisering av Offentlig elektronisk postjournal i tråd med lov og regelverk er et integrert krav i standarden. I 2013 startet arbeidet med versjon 4.0. Planen er at den skal være på plass i løpet av 2014.

I 2013 behandlet vi søknader fra ni systemleverandører. Ingen ble godkjent i løpet av året, men vi har gjennomført flere prosesser for å komme fram til midlertidige og endelige godkjenninger. Tre av dem er klare for endelig godkjenning.

Langtidslagring

Arkivverket skal ha løsninger for langtidslagring av elektronisk arkivmateriale. I samarbeid med det svenske riksarkivet har vi utviklet ESSArch som et felles system for forvaltning av elektroniske arkiver i digitalt sikringsmagasin. Det skal også benyttes av kommunale arkivdepoter. Systemet ble satt i drift i 2013. Sammen med systemet Betty har vi et godt grunnlag for god forvaltning av elektroniske arkiver i Arkivverket.

Tilgjengelighet

Etaten har fortsatt ingen løsninger som gjør at vi kan publisere eller gi innsyn i avleverte elektroniske arkiver. Vi har sett på ulike teknologier og metoder for dette på fagdager og workshops. Nye datamodeller som RDF peker seg ut som mulige løsninger.

”Merkeregister for fiskefartøy” er så langt det eneste elektroniske uttrekket som er publisert i Digitalarkivet. Målet er å øke antall elektroniske uttrekk publisert på eget, adgangsregulert område i Digitalarkivet.

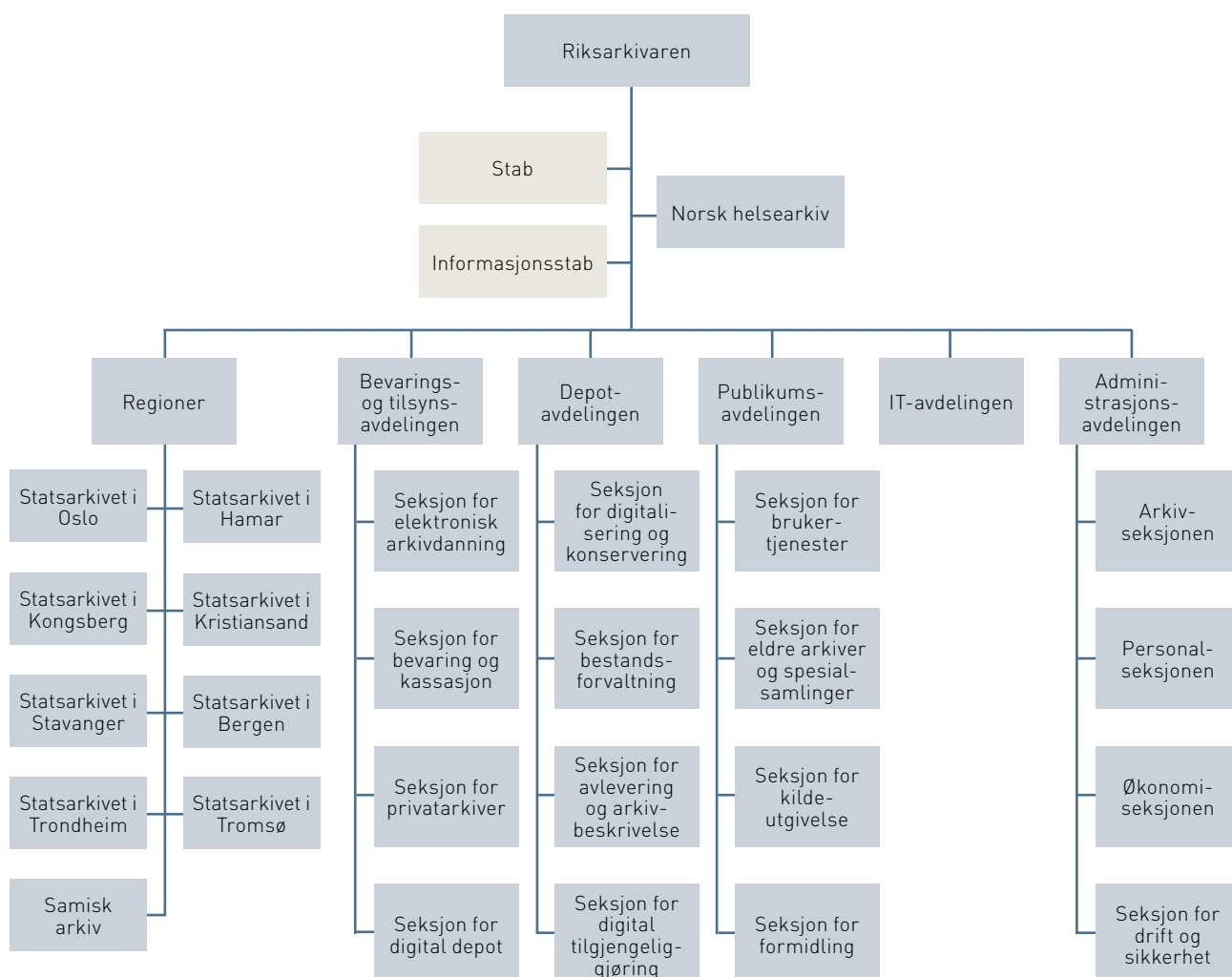
Regnskap

(Tall i hele 1000)	Bevilgning	Bevilgning	Regnskap	Regnskap mot bevilgning	
	2012	2013		2013	%
Post 01 Driftsutgifter	302 419	326 597	326 848		
- Lønn og overtid			161 172		
- Drift av bygninger			138 730		
- Annen drift			26 946		
Post 01 Ymse inntekter og refusjoner	-7 968	-7 445	-14 676		
Sum Post 01	294 451	319 152	312 172	-6 980	97,8 %
Post 21 Spesielle driftsutgifter	34 334	38 110	16 457		
Post 02 Inntekter ved oppdrag	-34 334	-17 593	-22 392		
Sum Post 21/02	0	20 517	-5 935		
Post 45 Større utstyrsanskaffelser	14 816	12 754	11 665	-1 089	91,5 %

Personale

Institusjon	Kvinner	Menn	Antall ansatte	Turnover
Riksarkivet	78	87	165	2,72 %
Statsarkivet i Oslo	10	7	17	0,00 %
Statsarkivet i Hamar	10	6	16	0,00 %
Statsarkivet i Kongsberg	9	6	15	7,69 %
Statsarkivet i Kristiansand	9	10	19	6,67 %
Statsarkivet i Bergen	17	11	28	0,00 %
Statsarkivet i Stavanger	13	5	18	5,88 %
Statsarkivet i Trondheim	18	16	34	4,76 %
Statsarkivet i Tromsø	5	9	14	10,00 %
Samisk arkiv	3	2	5	0,00 %
Norsk helsearkiv	2	8	10	0,00 %
Totalt antall ansatte			341	
Sum årsverk			289	

Organisasjon

Handwritten text in the top right corner, partially cut off.

Handwritten text at the top of the page, possibly a header or title, including names and dates.

3. 1787. ja 4. 8. anars Dinnat - Ledt med Næsten, Dns 1778 - god -
og Døtters Nær 12. p.

7. 1779 - ja 4. 8. igent - Ledt med Næsten, Dns 1778 - god -
12. p.

10. 1779 - ja 4. 8. gænde - Ledt med Næsten, Dns 1780 - god -
12. p.

3. 1787. ny - ny - Ledt med Næsten, Dns 1787 - god -

Fra rullen for Eidsbergske kompani i Smålenske dragonregiment, 1786. Original i Riksarkivet (Generalitets- og kommisariatskollegiet: serie Eh pk 10). Gjengitt i Arkivmagasinet 3/13.

Handwritten text at the bottom of the page, partially cut off.

Riksarkivet

Sognsveien 221
Postboks 4013 Ullevål Stadion
0806 Oslo
Telefon: 22 02 26 00
Telefaks: 22 23 74 89

Norsk helsearkiv

Sognsveien 221
Postboks 4013 Ullevål Stadion
0806 Oslo
Telefon: 22 02 26 00
Telefaks: 22 23 74 89

Statsarkivet i Oslo

Sognsveien 221
Postboks 4015 Ullevål Stadion
0806 Oslo
Telefon: 22 02 26 00
Telefaks: 22 23 74 89

Statsarkivet i Hamar

Lille Strandgate 3
2317 Hamar
Telefon: 62 55 54 40
Telefaks: 62 52 94 48

Statsarkivet i Kongsberg

Frogsvei 44
3611 Kongsberg
Telefon: 32 86 99 00
Telefaks: 32 86 99 10

Statsarkivet i Kristiansand

Märthas vei 1
4633 Kristiansand
Telefon: 38 14 55 00
Telefaks: 38 14 55 01

Statsarkivet i Stavanger

Bergelandsgt. 30
4012 Stavanger
Telefon: 51 50 12 60
Telefaks: 51 50 12 90

Statsarkivet i Bergen

Årstadveien 22
5009 Bergen
Telefon: 55 96 58 00

Statsarkivet i Trondheim

Maskinistgt. 1
7042 Trondheim
Telefon: 73 88 45 00
Telefaks: 73 88 45 40

Statsarkivet i Tromsø

Postboks 6315
9293 Tromsø
Telefon: 77 64 72 00
Telefaks: 77 64 72 01

Samisk arkiv/Sámi Arkiiva

9520 Kautokeino
Telefon: 78 44 85 60
Telefaks: 78 44 85 69